

ДОКИМОЛОГИЈА – систематизација наставног градива III година

Фазе или етапе наст. процеса (У, О, В, По, Пров.
и оцењивање)

1.Препаративна, 2.Оперативна,
3.Верификативна и 4.Апликативна фаза рада

- Појам ДОКИМОЛОГИЈА (грч.: докиме, логос)
- Смисао праћења и оцењивања рада, успеха и развоја ученика јесте пружање помоћи у циљу остварења бољег резултата.
- Праћ.и оцењивање успеха ученика је саставни део и стални пратилац укупне активности школе.
- Оцена мора бити педагошки оправдана, тј. да васпитно делује на ученике. ...Владање...
- ПУИР је вид континуиране самоконтроле и ученика и наставника ...и школе у целини
- При оцењив. нужно је максим. уважавати личност ученика, опште и развојне карактеристике његовог узраста и услове у којима живи и ради!

- Подстицање, стално мотивисање на самосталан рад
- ПИОРИУУ је стални извор обавештења наставницима, родитељима ... о развоју ученика
- Занимљива прича о В. С. Караџићу...
- **ОЦЕНУ** треба схватити као резултат упознавања, праћења развоја и вредновања знања (укључујући умења и навике), залагања и активности ученика

- Оцена има троструку функцију:
  1. информациону,
  2. мотивациону и
  3. оријентациону
- ЗАДАТАК ОЦЕЊИВАЊА је да код ученика развија и друге мотиве учења (нпр. мотив радозналости, мотив постигнућа, мотив самопотврђивања и друге).

ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ ПРАЂЕЊА И ОЦЕЊИВАЊА УЧЕНИКА

- Проверавање – завршна етапа наставн. рада у којој се на што објект. начин, утврђује како су и у којој мери остварени мат., функц. и васп. задаци
- Провер. може бити на почетку, у току и на крају образовног процеса.
- Претходно, текуће и завршно провер.

- Процењивање - ... да би се утврдио успех ученика, сагледале њихове вредности и могућности, истакло оно што је позитивно и указало на слабости у раду и учењу
- Упознавањ ученика – је запажање и регистровање развојних промена код ученика, са тежиштем на променама до којих долази под утицајем васпитања и образовања

- Оцењивање ученика – је поступак којим се, на начин утврђен прописима, прати васпитно-образовни развој ученика и одређује ниво који је он у вези с тим постигао
- Проверавање и оцењивање – иду заједно
- Оцена – је средство за регистровање успеха првенствено у наставним предметима. Она представља утврђен однос изм. оног што се жели и онога

што је ученик постигао.

Бројчане и описне оцене.

- Праћење – је континуирани процес којим су обухваћена сва подручја васпитно – обр. рада с циљем да се стално контролише рад и успех и ученика и наставника и школе у целини
- Успех – постигнуће које одговара нивоу аспирације неког лица или га чак и превазилази. “Успех рађа нови успех”.

Неуспех обесхрабрује ученика.

- Испити – су облик проверав. и процењ. знања, умења и навика и степен њихове усвојености у оквиру једног или више предмета, а у одређеним временским периодима. И они су средство контроле рада сваког ученика и школе у целини
- Развој – означава процес промена које воде ка зрелијем ступњу психичких функција или понашања. Разликујемо развој сазревањем (под утиц. наслеђа) и развој учењем (под утиц. средине)

- Запис о испиту у 19. веку М. Ђ. Милићевића: “Пред крај школске године, која се онда свршавала двадесетим даном месеца јула, једном пред по дне, у авлију моје школе, која је уједно била и авлија општинског суда, улетеше кола капетана Димитрија Николића, а за колима момак на коњу уведе једног коња оседлана без јахача. У колима беху капетан Николић и Директор школа Милован Спасић. Овај имаше на себи ондашњу “вицеуниформу”: капут и панталоне од

плаве чохе, са белим испускама, а на глави путнички шешир са широким ободом.

Мени рекоше, јер је већ скоро било по дне, да пустим децу, па да после ручка у 2 сата да их скупим: да буде испит.

Тачно у 2 сата почео је г. Директор испитивати ђаке, и испитивао их је до после заласка сунца. За толико дуго време многа су се деца уморила, а нека

су и задремала”.

ИСТОРИЈСКИ ОСВРТ НА ПРАЂЕЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ УСПЕХА И РАЗВОЈА УЧЕНИКА

Стечена знања проверавана су још у
преисторијским заједницама.

Ширење писмености унело је новине у процес
стицања знања, али и у процес испитивања и
оцењивања стечених знања.

Још су СУМЕРИ око 1800. г.п.н.е. зна-

ли за усмено и писмено испитивање и на основу “оцена” одређивали признања или казне.

Испити у СПАРТИ - циљ проверав. способн. младих за сурове услове живота, јер су се изузетно цениле војничке способности потребне за одбрану земље. Које? Спретност...

У АТИНИ ... наука и филозофија, говорништво и музика... гимнастика.

ФЕУДАЛНА ЕПОХА посебно је држала до провер. способн. младих путем строгих испита приликом пријема за разне врсте заната, или за самостално обављање тих заната.

Први записи о оцењивању У ЕВРОПИ потичу из СРЕДЊЕГ ВЕКА. У Саксонском школском реду (1530-1580) дефинисано је да се испити одржавају сваког полугодишта и да се марљиви ученици награђују а лоши кажњавају.

У Виртенбергу се 1559. г. уводе каталози и сведочанства. Сколастичка настава се изводила догматски. Од ученика се тражило да предавано градиво верно репродукују. Волф и Штурм захтевају да се унапреди оцењивање ученика путем свакодневног понављања као и увођењем школских дневника у којима би наставници бележили запажања о успеху и напредовању ученика.

У језуитским школама – први облици

неке врсте систематског оцењивања у чијој основи је такмичење. Ученици су ранжирани према постигнутом успеху. Најбољи – награде, најслабији – у тзв. “магареће клупе”.

Рангирање ученика у овим школама претеча је нумеричком оцењивању...

Оцењивање бројкама развило се у 18. в.

Песталоци је сматрао да ће то развити нездраво такмичење међу ученицима...

Средином 19. в. у Енглеској и Америци појавио се покрет за увођење писмених испита. Нарочито се истиче Хорес Мен (1845. у Бостону), који сматра да је писмено испитивање непристрасно правично, темељитије, објективније.

Почетком 20. века вршена су испитивања Бинеовом скалом интелигенције (1908), а значајно место заузеле су радови Торндајка (1910) у којима су објављене прве стандардизоване скале и

тестови знања. Ова мерења имала су значајан допринос у утврђивању оцењивања успеха ученика.

У току свога развоја оцењивање се изражавало на различите начине: у форми знакова као бројчано оцењивање и речима као описно оцењивање.

ПРАКСА ДРУГИХ ЗЕМАЉА У ОЦЕЊИВАЊУ УЧЕНИКА

У многим земљама прим. се различ. системи оцењивања, рада, успеха и развоја ученика у школи.

У САД користе се различити системи праћења и оцењ. ученика. У појединим држ. примењују се скале оцена од 1-5, а у неким савезним државама оцењив. се спроводи путем система бодова чија је скала од 0 – 100.

У Русији, за разл. од САД, примењује се јединствен систем вредн. и оцењ. са скалом од 1-5, као и у нашој земљи. Овакав систем је преузет из немачких школа, где је оцена имала тростепену скалу: добри, средњи и лоши, да би се касније формирала петостепена скала која је и данас у употреби. За сваку бројчану оцену прописане су опште норме које се даље разрађују и конкретизују за сваки наставни предмет појединачно.

У Немачкој се оцењивање спроводи оценама од 1-5, где је прва оцена у низу највиша, за разлику од система оцењивања код нас. Оцене се формир. на основу усмених и писмених испитив. сваког семестра. Наставници осим знања и вештина, оцењују способност и залагање полазника. Од важности предм. и просечне оцене дефинише се општи успех ученика.

У Великој Британији вредновање се обавља системом испита са скалом бодова од 0-100. У првим разредима ос. школе процењивање успеха одвија се посматрањем, док се у вишим разреди. одржавају интерни исп. и то писменим путем. Кандидат је положио испит уколико освоји више од 50 бодова.

У Италији се уч. оцењују усменим и писменим испитивањем. Бројчана скала је од 0 – 10, и то од 0 до 5 негативни, а од 5 до 10 позитивни резултати. Оцене

се дефинишу свака три месеца са завршним испитом који је на крају школске године. Као и у Србији, постојање поправних испита и понављ. разреда познато је и у Италији.

У Француској се оцењив. спроводи путем система испита са тежиштем на писмене испите и скалом оцењивања од 0 до 20. Од 0 до 10 су негативне оцене, а од 10 до 20 су позитивне. Завршна оц.

се добија као резултат аритм. средине позитивних и негативних оцена. Оцене се уписују у ђачке књижице сваких четрнаест дана. Уносе се и оцене из вл., залагања и напредовања ученика. Наставници за своје предмете евидент. напредовање ученика, а директор школе утврђује општи успех.

У Белгији оцењ. у школама се обав. путем разредних испита у току и на кра. школске године. Бројчаним оценама се

оцењују не само наст. предмети, већ и залагање, владање и пристојност. Укол. субјект успешно савлада све наставне предмете прелази у наредни разред, у супротном може да понавља и то више пута.

У Швајцарској ... бројчано од 1 до 6. Прве две оцене (1 и 2) су негативне. Као услов за прелазак у виши разред, ученик мора имати позитивне оцене из матерњег језика и математике.

У Норвешкој успех ученика у школи прати се усменим и писменим испитив., где се проверавају знање, способности и општи развој личности.

Писмени одговори се оцењују са шест оцена, две негативне: слаб (-3), недовољан (-2), и четири позитивне: довољан (1), добар (2), врло добар (3), одличан (4).

Усмени одговори оцењују се са четири оцене: слаб, довољан, добар, врло доб.

У току основног школовања не понављају се разреди.

У Шведској оцењ. ученика се темељи на писменом и усменом испитивању са скалом од седам оцена у распону од 0 до 3. Оцене су означене словима, и то: 0 (Ц)-потпуно недовољан; 0,5 (БЦ)-недовољан, 1 (Б)-довољан; 1,5 (Ба)-задовољава; 2 (АБ)-добар; 2,5 (а)-врло доб; 3 (А)-одличан.

У наредне разреде осн. школе прелази

без разредног испита, осим оних ученика који нису савладали задатке матерњег језика и математике, који понављају разред. Разред се може два пута поновити.

У Данској наставници оцењују ученике са петнаест (15) оцена од којих су две негативне. Тако широка скала оцена има и међуоцене тако да то подсећа на скале у Норв. И Шведској, али је систем далеко сложенији. Ученик уписује наредни разред тек пошто је

успешно завршио претходни разред.

ОБЛАСТИ И КОМПОНЕНТЕ ПРАЋЕЊА И ОЦЕЊИВАЊА УЧЕНИКА

Праћ. и оцењив. рада, успеха и разв. ученика врши се у свим васп-обр. обла. које се организују у школи на основу програма васп.-обр. рада осн. школе.

Одвија се у складу са специф. сваке васп-обр. области у којој се врши. (Срп. језик, Физика, Хемија, Ликовно васпит.)
Другачије у наставним областима (нпр:

редовној настави, додатном раду, хору).

Сваке школске године утврђује се општи успех на крају ш.год. на основу резултата које је ученик пост. у свим областима васп.-обр. рада у којима се врши праћење и оцењивање.

Основни показатељи наставног успеха јесу оцене добијене за резултате које ученици постижу у усвајању обавезног наст. програма за сваки наст.

предмет у току и на крају школ. године.

Ти резултати се јављају у виду знања, умења и ставова, односно одређеног понашања и поступања.

Оцена треба да буде тачна (ваљана), тј. треба да показује у ком степену је ученик остварио постављене задатке и усвојио предвиђени обавезни програм из датог предмета и свих пре. заједно.

Оц. треба да буде објективна, тј. треба да зависи само од показаних постигнућа ученика, а не од субјективн.

утисака и ставова наставника.

Оц. треба да буде поуздана, тј. да се за исти степен усвојености програма у поновљеном испитивању добије иста оцена.

Оцена треба да б. свеобухватна, тј. да обухвати све компоненте предвиђене наставним постигнућима ученика.

Компоненте праћ. и оцењ. ученика:

1. знање,
2. радне навике и вештине,
3. интереси,
4. суб. спос,
5. обј. могућн.

При оцењивању знања треба имати у виду: обим (квантитет) и ниво (квалит.) усвојености знања предвиђених наставним програмима.

Постоји више нивоа којима се могу усвајати знања у школском раду и уч.

1. присећање или досећање,
2. препознавање,
3. репродуктивно (чињ., појмова, суд.),
4. разумевање,
5. стваралачко (креативно) знање!

ВРСТЕ, ОБЛИЦИ И МЕТОДЕ ОЦЕЊИВАЊА

Оцењивање у осн. школи врши се:
бројчано оценама од 5 до 1, с тим што је највиша оцена – одличан (5), а најнижа, негативна оцена – недовољан (1).
Бројчано се оцењ. рад и успех ученика осн. шк. у свим наставним областима.

Оцењивање у виду посеб. признања, диплома, захвалница, награда, пехара и др.
примењује се у ваннаставним акт.

(секцијама, ДКР, ...) као и за успехе у додатном раду.

Да би се праћење ученика, провер. његовог знања и оцењивање правилно обавило, неопходно је да се:

- спроводи континуирано и систематски,
- детаљно планира васп.-образовни рад
- користе разноврсне наст. методе које активирају ученике,
- приликом вредновања успеха користи што више објективних поступака.

У основној школи постоје бројни и разноврсни облици и методе праћења и оцењивања рада, успеха и развоја ученика:

- разне форме усменог проверавања...
- писмено провер. (писмени задаци, контролни задаци, тестови знања и сл.),
- практична провера у производном и другом ДКР (друшв. корисном раду),
- текуће праћење рада и понашања ученика
- однос према вршњацима, на-

ставницима, родитељима, однос према раду, школи...

- прикупљање података о интересовањ.

ученика, условима у којима живе и раде

- развој ученика прати се и на основу антропометријских мерења и других података о њиховом здравственом и физичком напредовању.

Нужно је комбиновање облика и метода оцењивања и проверав. знања.

Не практиковати “часове за оцену”!

ОРГАНИЗАЦИЈА И ВОЂЕЊЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ О ПРАЋЕЊУ И ОЦЕЊИВАЊУ УЧЕНИКА

У току шк. год. оцењивање и проверавање знања треба користити као средство за подстицање ученика на бољи рад и као средство за сагледав. успешности рада самог наставника, односно школе. Да би се то постигло потребно је:

а) вршити анализу постигнућа учени-

како би и сам наставник увидео који су делови градива тешки за разред као целину или у којим деловима програма наставник није успео да градиво приближи ученицима;

б) водити рачуна о индивидуалним способностима и личним особинама уч.;

в) водити рачуна о условима у којима ученик живи;

г) пратити напредовање сваког учен.
(упоређивање његових ранијих и касн.

постигнућа);

д) избегавати прерано давање негативне оцене јер то може да обесхрабри ученика.

Оцењивање се мора планирати.

Планирање праћења и оцењ. треба да обезбеди економичност времена (да се за што мање времена добије што више података о успеху ученика).

Неопходно је да наставници редовно евидентирају сва запажања и промене

за сваког ученика посебно. На основу тога утврђује се коначна оцена која се уписује у разредну књигу.

Оцењивање мора бити јавно!, тако да се ученик обавештава не само о оцени коју је добио већ се та оцена и образлаже.

У образложењу наставник саопштава ученику шта је у његовом раду било добро и које недостатке би у даљем раду требало исправити.

Ученицима треба пружити увид у критеријуме оцењивања.

Писмени задаци, тестови знања и контролни задаци прегледавају се, исправљају и оцењују у што краћем временском року, и затим дају на увид и исправку.

Сваки наставник је обавезан да води документацију о оцењивању, успеху и развоју ученика.

Документација о праћењу и оцењивању рада и успеха је јавна и

доступна је сваком ученику, другим наставницима и родитељима.

Добро је да се формирају досијеи који садрже податке о ученику, о социјалним и породичним приликама, о здравственом стању, школском успеху, запажања о његовим психичким функцијама и интересима.

СУБЈЕКТИВНИ ФАКТОРИ У ОЦЕЊИВАЊУ И МОГУЋНОСТ ПОБОЉШАЊА КЛАСИЧНОГ ОЦЕЊИВАЊА

О субј. факторима у оцењив. доста је писао др Иван Фурлан ...

Одређени број наставника не придржава се унапред утврђених критеријума (априорни критеријум) оцењивања, већ примењују неки свој критеријум.

Због тога је и оцењивање у нашим школама још увек непоуздано.

Фактори који утичу на ту непоузданост:

1. Разлике у оцењивању у вишим и нижим разредима. У млађим разредима уобичајено има више натпросечних оцена, него у старијим разредима, где преовлађују обично исподпросечне оцене. Стога се догађа да ученици у четвртом разреду имају одличан успех, да би у петом разреду тај успех био слабији.

Ово се дешава због тога што учитељи имају ближи контакт са мањим

бројем деце па оцењују ученика у целини, док наставници у вишим разредима оцењују углавном само знање, вештине и навике.

Учитељски критеријум је блажи, док је критеријум наставника строжи.

Ни један од та два критеријума није правилан, иако сваки има својих добрих страна.

2. Разлике у оцењивању тзв. “главних” и “споредних” предмета. У гл-

авне предмете обично се убраја српски, математика, физика, хемија, природа и друштво, историја итд., а у споредне музичка и ликовна култура, техничко образ., физичко васпитање и др.

Успех ученика у тзв. “главним” предметима обично се оцењује строже, а у четири васпитна подручја блаже.

3. Разлике у оцењ. на крају полугодишта и на крају школске године.

Чињеница да је оцењивање на полугод.

строже него на крају шк. године, указује на размишљање наставника да ће слабијом оценом натерати ученике на бољи рад. Ово показује да оцена није мерило знања, већ средство притисака, другим речима, “оцена постаје уцена.”

Схватање да на крају шк. године успех мора бити бољи није оправдано, јер су услови учења у јесен повољнији, не само због физичке и псих. кондиције ученика, већ и због половине наставног

градива које ученици треба да савлад. у првом полугодишту у односу на целу школску годину.

а) Субјективни фактори који зависе од оцењивача:

1. Индивидуално схватање важности појединих наставних садржаја. Сваки наставник има своје схватање о важн. појединих делова грађе, па према томе и оцењује ученичко знање. (“Ако ми уч. не зна то и то, не може добити позит.

оцену!”)

2. Општи оцењивачки став наставн.

Неки су наставници познати као строги, а други као благи у оцењивању, па од тих околности зависи какву ће оцену ученик добити.

3. Моментално расположење наставн.

Од моменталног расположења (доброг или лошег) испитивача зависи да ли ће оцењивати блаже или строже.

4.Знање или незнање претходних испитаника. Ако просечан ученик одговара после неког врло слабог учен., његов ће одговор на оцењивача оставити бољи утисак него да је одговарао после одличног ученика.

б) Субјективни фактори који зависе од испитаника.

1.Говорна развијеност ученика. Уколико ученик има богатији речник и тач-

није се изражава, наставнику се чини да су одговори бољи, па је и оцена виша у односу на ученике који се слабије изражавају.

2. Претходни успех ученика. У пракси се дешава да се ученицима који су солидни, за исте одговоре, дају боље оцене него ученицима за које се сматра да су слабији.

3. Моментално стање ученика (здра-

вствено, емоционално...) Уколико је уч.

у време испитивања здрав и добро
расположен, вероватно је да ће дати бољи
одговор и добити бољу оцену.

4. Пол, изглед и слични фактори.

Девојчице имају више изгледа да добију
бољу оцену код мушких оцењивача, а
дечаци код женских оцењивача.

Деца која су лепша и уреднија имају веће
шансе на бољу оцену.

5. Фактор случаја је такође важан.

Уколико је неколико испитаника савладало 50 % садржаја, онда је ствар среће како ће испитаници одговарати. Неки неће имати среће да добију питања која су научили, други ће делимично одговорити и положити, а трећи ће одговорити на сва питања и добити високу оцену.

Испитивања ученика обично се деле на усмена и писмена.

Усмена испитивања могу се поделити на “летећа” испитивања или пропитив. и на “темељна” испитивања.

а) Пропитивање или “летеће” испит.

организује се онда када желимо да допунимо излагање нових наставних тема. Пропитивањем треба утврдити да ли ученици прате и разумеју излагање и да ли су довољно активни.

б) Темељно усмено испитивање ученика треба да покаже какво је њихово

знање, њихове радне навике и вешт.

Писмено испитивање има предност над усменим, јер се истовремено испит.

велики број ученика; затим после сваког испитивања остаје одређена до-

кументација са писменим радовима и

оценама које су дали наставници. Пред-

ност писменог испитивања је и у томе што

ученици добијају исте задатке, па се

резултати могу међусобно упоређив.

Оцењене радове наставник рангира тако што их ређа од најбољег до најслабијег.

ЗАКОНСКО РЕГУЛИСАЊЕ ПРАЋЕЊА И ОЦЕЊИВАЊА УЧЕНИКА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Наставник је обавезан да стално прати и оцењује успех и развој који учени постижу у остваривању програмских за-

датака.

Сваки ученик треба да има за свако полугодиште, најмање две оцене из сваке области која се оцењује.

Оцене се обавезно уносе у разредну књигу, и то само знацима који су утврђ. законом.

Ученику се не може умањити оцена из наставног предмета због односа ученика према ваннаставним активностима или непримереног понашања у школи.

Закључна оцена утврђује се за сваког ученика на крају полуг. и на крају шк. године, а на основу праћења укупног рада и успеха ученика у одговарајућем временском периоду.

Приликом утврђивања полугодишњ. и годишњих закључних оцена, наставник може консултовати одељењску зај. Закључна оцена не може бити резултат гласања чланова одељ. заједнице...

ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИЧКОГ ВЛАДАЊА

Оцењивање владања врши се описним оценама: “примерно”, “врло добро”, “добро”, “задовољавајуће” и “незадов.”

Процењује се на основу:

- односа према раду и учењу;
- односа према другим обавезама у шк. и ван ње;
- односа према друговима, према прип. другог пола, спремности да се помогне

другу у раду и учењу;

-односа према колективу (његовим чл.);

-активног учешћа у друштвеном животу школе,

-односа према старијима и

-понашања у школи и ван ње, придрж. правила о понашању ученика.

Овом оценом треба подстицати уч. на пожељан однос према раду и учењу, на пожељне облике понашања.

Разредно веће, при утврђивању закључне оцене, узима у обзир текуће оцене из владања, мишљење одељењ.

заједнице ученика и мишљење разредног старешине.

Оцену из владања треба утврђивати јавно.

-за укор одељ. старешине и неопр.
изостајање из школе од 8 до 16 часова,
владање се оцењ. описном оц. в.добро;

-за укор одељењског већа и неопр. изост. из шк. 16 до 24 часа владање се оцењује описном оценом: добро;

-за укор директора владање се оце. описном оценом: задовољавајуће;

-за строги укор наставничког већа владање се оцењује описном оценом: незадовољавајуће.

Оцена из владања поправља се кад дође до позитивних промена у понашању ученика.

Оцена из владања не умањује се због постигнутог успеха у школи.

Са критеријумима и вредносним компонентама оцене из владања треба благовремено упознати све ученике и њихове родитеље.

ПРАВА СТРУЧНИХ ОРГАНА У ОЦЕЊИВАЊУ

Опште оцене на полугодишту и на крају шк. год. утврђује разредно (одељ.) веће на предлог наставника.

У раду одељењских (разр.) већа могу учествовати и представници одељењск. заједница ученика.

Разредна већа су дужна да у току године стално прате реализацију прогр. и да у току сваког полугодишта најмање

два пута анализирају остварење задатака програма васп.-обр. рада, посебно да прате и региструју успех ученика, сагледавају узроке заостајања или посебних успеха и предуз. педагошке и друге потребне мере за успешно остваривање програмских задатака.

Разредни старешина је обавезан да стално прати напредов. ученика и да подстиче наставнике да редовно оцењују ученике у току целе школске године,

уносећи оцене у одговарајућа докумен-
та (дневнике рада – разредну књигу,
матичну књигу, ђачке књижице, сведо-
чанства).

Школски педагог и психолог, поред
осталих задатака, прате процес оцењи-
вања ученика, посебно мотивациону
функцију оцена и предлажу одељењ-
ском и наставничком већу одређ. мере.

Директор такође, обавезно прати
сталност процеса оцењивања од стране

свих наставника и стара се да разредне старешине редовно обавештавају родитеље о напредовању ученика у савлађивању програма.

Наставничко веће на крају полугодишта и на крају школске године анализира степен извршавања (реализац.) годишњег плана и пр. рада школе ...

Затим процењује ниво и степен успешности и извршавања постављених зада-

така, анализира критеријуме оцењивања, усклађује рад наставника и утврђује мере за даљи успешан рад. У раду наст. већа, када је реч о оцењива-

њу, могу да учествују и представници заједнице ученика, али се то мало користи у стварности (пракси).

Анализирајући укупан рад сваког уч. у настави и ваннаст. активностима, лично ангажовање и залагање, допринос

остваривању васп.-обр. програма школе
наставничко веће доноси, на крају шк.
године, одлуку о похваљивању и
награђивању, о додели диплома и других
видова признања ученицима ко-
ји су се посебно истакли и постигли
запажене резултате у раду (књиге,
значке...).

СКИЦА ЗА НОВИ ПРЕДЛОГ О ОЦЕЊИВАЊУ И НАПРЕДОВАЊУ УЧЕНИКА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

1. Кључни аргументи за осавремењивање оцењивања и напред. ученика

1.1. Приликом доношења многих закона о основној школи пројектоване су значајне измене у оцењивању и напредовању ученика.

Тежње за савременијим обликова-

њем наставног рада данас потребније и условљене развојем материјалне базе, приливом стручних радника у образовној установи.

1.2. Да би се оправдала иницијатива и акција за модернизацију процеса оцењивања и напредовања ученика, ваља указати шта је у досадашњем систему постало анахроно и неспојиво са општом просветном политиком.

Основна шк. није припр. за средње

школе, већ је то васп.-обр. установа која осигур. базичну култ. сваком грађанину. Због тога осн. школа делује аутохтоно (самостално) без претензија на селективну акцију и на елиминацију оних ученика који у распону знања и умења заузимају екстремни, минимални положај на кривуљи постизавања успеха. Данашња школска пракса традиционални став педагогије да учениково зн-

ање треба валоризовати (приказ.) оценама, примењује у истоветној концепцији на свим нивоима наставе и у свим васп.-обр. областима. То је допринело формирању тенденције да се исти ригорозни систем одређивања резултата утврди и у основним и у средњим школама. Ова концепција проширена је и на области наставе у којима је успех условљен у јачој мери и конституционалним факто-

рима, као у музици и у физичком васпитању, а не само систематским радом.

Пракса, као и живот у школи, показала је да једна слаба оцена ретко може преобратити рђав успех у активан однос ученика према одговарајућем предмету.

ДАВАЊЕ УЧЕНИКУ О.Ш. НЕ-

ГАТИВНЕ ОЦЕНЕ НА КРАЈУ ГОДИНЕ ЈЕ, У

СТВАРИ, ПРИХВАТАЊЕ КОНЦЕПЦИЈЕ

СЕЛЕКТИВНОГ ДЕЛОВАЊА ОСН. ШКОЛЕ

А ТО ЈЕ У СУПРОТНОСТИ СА ЊЕНОМ
ФУНКЦИЈОМ.

Слабост школске праксе, огледа се у
томе што је праћење рада и знања по-
тиснуто у други план...

Место тога епизодна потреба прибављ-
ања оцена за административне потребе
истакла је извесне временске термине
пропитивања ученика. Ученици уочава-
ју периоде пропитивања (праве колокви)

и периоде неоцењивања.

Зато се говори о кампањском оцењив. и кампањском учењу.

...Наставни процес још увек има вид транспонованања знања и меморисања чињеница.

...У заједничком, активном школск. раду наставника и ученика, не би било потр. за посебним испитивањима...

Увођењем тестова као објективних мерних инструмената, слабости оцењи-

вања су нешто смањене, али су се појавиле и одређене критике на коришћење тестова због њихове честе нефункционалне примене.

У основној школи, као новина, укида се понављање разреда!

Уместо доминантне функције наставе (знања) делатност школе мора се проширити и омогућити развијање свих аспеката ученикове личности у смислу што потпуније припреме младе генера-

ције за живот (у демократском друштву)

...Битно се мења и однос наставник-ученик! (Какве су ово оцене?).

Школа је (раније) само евидентирала појединце који не постижу успех, али није манифестовала никакву даљу обавезу према слабим ученицима.

Негативно оцењени ученици су за школу били отписани!

Понављање разреда не само што пред-

ставља друштвени проблем, већ је то и лични – психолошки проблем сваког појединог ученика.

Основна школа мора да код ученика, између осталог, формира потребу и свест о неопходности перманентног образовања и самообразовања.

УЧЕНИЦИ ПРВОГ РАЗР. СЕ НЕ ОЦЕЊ.

Свако дете долази у школу са жељом да добро учи. Међутим, интересовање за учење се јавља само тамо где има

одушевљења да ће дете постићи успех. Неумешност у раду детета у почетку школовања може да доведе до гашења жеље за учењем. Зато треба награђивати сваки успех ученика!

Данас је још увек недовољ. број деце која похађају предшколске установе, па је зато у првом и другом разр. евидентан проблем адаптирања ученика на услове школског живота и рада.

У настави првог и другог разреда по-

требно је укинути оцењивање да би се створила атмосф. у којој ученик и наст. нису усредсређени само на пропитив. и оцену...

Оцена је најчешће извор страха.

Елиминисање оцењивања доприноси и стварању повољнијих услова за формирање навика (хигијенских, културних, радних, техничких...) потребних за успешно прилагођавање школи.

Научити ученика да учи значи обезбедити боље резултате и на тај начин допринети рационализацији наставе...

Одсуство оцена у првом и др. разр. пружа могућност за ширу примену и других стимулативних средстава да би се ученици подстакли на бољи успех и напредовање (похвале, награде, казне)

После прве две године... боравка у школи, ученици ће у старијим разреди-

ма моћи правилн. да схвате смисао оцене, што би предупредило могућа застрањивања: да оцена нпр. постане крајњи циљ учениковог залагања у школи, чинилац кампањск. учења, извор конфликта и фрустрација.

У једној суботичкој шко. било је уведено још 1962. године, као експеримент неоцењивање у првом разреду. Вођен је само досије о сваком ученику. На кра

ју школске године сваки ученик је добио похвалницу за свој једногодишњи рад. Са педаг. становишта ово се показ. као врло добро, јер је стимулативно деловало на ученике, а родитељи су ову новину прихватили са одушевљ.

На ово се надовезује потпуна оправданост превођења ученика из првог у други разред.

Превођење ученика регулисано је Законом о основној школи ... који пред-

виђа да у наредни разред може да пређе и ученик од 1. до 4. разреда који, на крају шк. године, има оцену недовољан (1) из највише два обавезна наставна предмета; али то не важи и за ученике 4. разреда који имају негативне оцене из матерњег језика и математике.

Ученици на овом узрасту не треба да понављају разред, јер негативне оцене и понављање разреда дете доживљава као неправду, дубоко преживљава и не може да разуме да је то последица нерада.

Васпитаник не само што у себи осећа неправду, већ испољава осећање антипатије а неретко и непријатељства према одраслима. Са тим почиње једно од највећих зала школе.

Сва наша и иностр. искуства упућују на то да се могу користити различити поступци и методе за подстицање ученика у учењу, на почетку школовања, без коришћења бројчаних оцена.

Ако се тешкоће и појаве оне су резултат неадекватног понашања учитеља.

Зато се и каже да је оцена знања ученика вештина учитеља да нађе правилан прилаз сваком детету.

УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ НОВОГ НАЧИНА НАПРЕДОВАЊА УЧЕНИКА

Према основном концепту обавезног осн. образов. код нас осморазредну осн. школу треба да заврше сва нормално психички и физички развијена деца од 7 до 15 година.

Међутим, недостаци постојећег начина оцењивања и напредовања имају такве последице које ометају афирмацију ко-

нцепције обавезног школовања.

Промене у систему напред. ученика су
нужне, јер основне школе своје зада-
тке нису остваривале доследно и перма-
нентно. Због тога се проблем неписме-
ног становништва и данас мора решава-
ти, што потврђује и релативно велики број
школа за основно образовање и васпитање
одраслих.

Чињеница (институција) понављања ра-

зреда најнепосредније утиче на осипање ученика, стварајући тако сталне изворе неписмености и чинећи васпитно-образ. рад у основним школама не-ефикасним.

Ретко се дешава да поновци по други пут похађају исти разред и покажу напредак у учењу.

Пракса је показала да знање из предмета из којих су имали позитивне оцене

бива слабије; они су незаинтересовани и сматрају да градиво већ знају.

Такви ученици се осећају деградирани и будући да су од осталих ученика у одељењу старији годину или две, а у жељи за самопотврђивањем, слабији успех компензирају испадима који ометају рад ученика и наставника. (Успех рађа усп.)

Оцене на основу којих ученици завршавају разред са успехом или га понав-

љају, врло су неуједначене, често непоуздане, и представљају непоуздан ослонац и мерило у доношењу одлука о губитку једне године учениковог рада.

Економске последице понављања, веома су велике, јер се средства, уместо на поновце, могу употребити на побољшање материјалне основе школа.

Понављање разреда у обавезној осн. школи, поготову са једном или две сла-

бе оцене, анахронизам је данашњег демократског друштва и његових хуманистичких принципа. Институција понављања разреда не може се правдати ни са социјално-економског ни са педагошко-психолошког становишта.

Осавремењивањем система напредовања ученика предлаже се да ученици на крају школске године, по правилу, прелазе у наредни разред.

Изузетно, стручни орган школе, поред искључивих захтева родитеља, може одлучити да ученик понови разред али тек ако су све мере исцрпљене ради самовладавања предвиђеног градива.

Таквим решењем основна школа би престала да буде селективна школа што не треба и не сме да буде, јер је обавезна.

Она треба да пружи основно опште обр. припадницима целе нације.

На тај се начин остварују могућности за укључивање у разноврсне облике друштвеног живота и рада, као и база за даље образов. и самообразовање.

Измењени третман напредовања захтева да се школа и наставници организују тако да свако просечно психички и физички развијено дете (ученик) постигне довољан успех.

Захтева се већа одговорност школе и

наставника, рад обogaћен разноврсним педагошким облицима, а не сведен на редовну наставу.

Иако се на нов начин предвиђа напредовање ученика, не негирају се основни ставови педагогије из области оцењивања...

Оцена и даље задржава своју практичну и васпитну вредност и функционише као једна од важних компонената цело-

купног васпитно-обр. рада, која омогућава упоређивање знања, вештина и достигнућа ученика.

Без оцене било би тешко ученицима дати одговор колико су напредовали и у којој мери су савладали неке садржаје.

Адекватно вредновање достигнућа даје полет ученику и ствара стимуланс за нове подухвате, залагања, умешности и вежбања, те доприноси поступном изграђивању марљивог и радног човека.

Одавање признања путем оцена... може послужити подстицању напредовања ученика и допринети бољој афирмацији његове личности.

Претпоставке за напредовање учен.:

1. Неопходно је стабилизovati и проширивати економску основу основног образовања и васпитања.

Савремено опремљена школа са организованим продуженим боравком, модернизованом наставом, уложеним

радом и адекватно награђеним наставн. кадром, могла би учинити значајан заокрет у реализовању постављених задатака.

2. Потребно је наставити са образовањем наставника на факултетима, пре свега у области стручног, а посебно психолошког, педагошког и методичког оспособљавања.

3. Измењени односи породица-школа-

-друштво, што имплицира већу одговорност не само школе и наставника, него и родитеља и друштва у целини, једна је од претпоставки за побољшање ефикасности основног образ. и васпитања, а тиме и успешног остваривања предложеног укидања институције понављања у обавезној основној школи.

